

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Instructorii Conscientiæ R. P. F. Lvdovici Lopez Ordinis Prædicatorvm ...

In qua reliquæ materiæ quæ ad Instructionem Conscientiæ pertinent ex
Orthodoxis Ecclesiæ iudiciis & scholasticorum Theologorum, tum
Iurisconsultorum resolutionibus scitu perutiles latè & copiosè disputantur

López, Luys

Lvgdvni, 1588

De promissionibus, stipulationibus, & pactis, & an simplex promissio obliget
ad mortale. Cap. XXX.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41259

perfaris (vt faciet læsus animum) similis iniuria inferatur.

¶ At muliercula an blanditijs siquid extorsit ab amasio teneatur restituere diximus supra moderationē ex mente & doctrina diui Thomæ ponentes circa sententiā Caietani condēnantis talem mulierculam ad sic accepti restitutionem: etiam si nulla intercesserit fraus, vel mendacium: Cuius sententiam Nauarrus, & alij, vt supradiximus reprobant: sed ego solum, & eatenus eam approbavi quatenus preces, & blanditiæ nimis exorbitantes fuerunt, & importunæ nimis & efficaces ad excantandum amasium. Nam si preces importunæ sunt quibus quasi per molestiam infectur in firmus in testamento ad donandum alteri potius quam pupillæ, cui pro dote statuerat legare, & legauerat, & quia aueritur in firmus à sua libertate, serupulo restitutionis non carēt tales preces. Ergo neq; serupulo restitutionis carebit si muliercula adeo amasio perga: esse molesta, vt in firmum amore transuertat quasi molestia impulsam animum ad sibi excessiua donandum, quæ alias agre fert donasse. Propter hanc & alias efficaciores rationes, quas contra Nauarrum ex doctrina Diui Thomæ decerptas adduximus, sententiam Caietani moderantes non duximus eam esse omnino respuen sam supra cum de hoc meminimus.

Q. 2.

¶ De promissionibus, stipulationibus, & pactis, & an simplex promissio obliget ad mortale.

CAP. XXX.

PORRO postquam de donationibus pro captu nostro peregrimus de promissionibus aliquid attingere hic merito à nobis exposcitur. ¶ Atque vt distinctius procedamus præmittenda est distinctio inter promissionem, stipulationem, & pactum. ¶ Dicitur ergo quod pactum est ex vtraque parte obligatio. ¶ At stipulatio est promissio ad instauriam seu ad petitionem alterius partis. At pollicitatio est simplex promissio, sic Syluest. verbo, Pactum.

¶ His suppositis queritur de obligatione promissionis an obliget in conscientia. Respondetur, igitur per conclusiones

Q. 1.

conclusiones, quarum prima sit, promissio simplex obligat in conscientia ad sui impletionem. Hæc est communis inniturq; rationi naturali & cõmuni, quia alias talis promissionis violator mendax & infidelis, & fidi fractus etiam inter gentes barbaras reputatur.

¶ Secunda conclusio, si est magna mutatio facta in statu personæ, negotijsq; cõtingentibus à tempore promissionis, non tenetur quis implere quod sic promissit, et
a 22. q. Diui Thom. 4. Et patet quia obligatio promissionis et
110. art. 3. intentione promittentis pensanda est. At vero creature
ad 5. promittens in casu tantę mutationis non se voluisse obligare.

Igitur quãdo facta aliquali mutatione negotiorum, promissio adhuc obligat, vel designat obligare, ac bitra boni viri librandum relinquitur, & in primis pensanda est intentio (quæ obligationis est radix) an si promittens promitteret stante illa mutatione si eam aduertisset.

Qõ. 2. ¶ Sed curiositas, ac necessitas sciscitari adhuc contendunt. Quid si talis promissio fuit iurata, iuramentoque firmata an superueniente prædicta mutatione notabili sit ratione iuramenti necessario obseruanda. Et quidem Victoria, & Caietanus ratione iuramenti etiam in hoc casu, vim obligandi non omnino admittere putant, quare licet forte posset oppositum defendi, caute puto hic esse ambulandum. Puto proinde pro maiori securitate conscientię, reuerentięque debita iuramento in hoc casu mutationis petendam esse tantum iuramenti promissorij relaxationem ab ordinario: si arbitror, & in dubio hoc necessarium esse existimo.

¶ Porrò & hic inquiri solet an simplex promissio ex genere suo obliget ad mortale, pro cuius decisione sit tertia conclusio, probabilius est, quod promissio simplex genere suo obliget sub reatu mortali, nisi et leuitate materię eius violatio reddatur venialis: Hæc conclusio est Soti^b quam dicit esse contra Caietanum
b 20. de 22. quæstione 88. & euentius, quæstione. 10. 13. non
iustitia & agnoscentem in promissione aliam vim obligandi
iure. lib. 7. quam illa quę pertinet ad moralem veritatem, quam
q. 2. art. 1. non adimplere genere suo nihil aliud est inquit, quam mendacium. Sed aliqui purant hanc conclusionem non esse contra Caietanum, vt imponit iiii Sorus, qui
no

non dicit violationem promissionis esse mendacium quodcumque, sed mendacium perniciosum, quod ex genere suo obligat ad mortale. Licet iocosum & officiosum mendacium ad mortale ex genere suo non obligent: dum asseruntur. Conclusio supradicta est Magistri Candi, Victoriz, Sylvestri, verbo, Pactum. Quia alias cederet in maximum detrimentum reipublice & periretq; contactus humanus, & fides, si sibi persuaderent homines in promissis frangere fidem, & verba dare non esse genere suo plusquam veniale. ¶ Et quia cum promissio sit ad alterum, non pertinet simpliciter ad virtutem veritatis, sed reducitur ad commutativam iustitiam. Non enim est utraque verum asserere, sed obstringendo alteri fidem. Quare ait Cicero, fides hæc non solum ad iustitiam attinet, verum est ipsissimum iustitiz fundamentum.

¶ At quædo Divus Thomas ait promissionem tantum obligare secundum honestatem non accepit honestatem, ut excludit iustitiam, sed ut excludit civile forum. Quare ut promissio in civili tribunali firmitatem habeat actionemq; pariat solet iuramento, vel scripto vel testibus circumvallari. Vitio comprobatur, quia nationes gravi vitio tribuunt fractionem promissionis, ergo sentiunt ex suo genere esse culpam gravem, & quia mentiri in re gravi in iniuriam proximi, est culpa mortalis, ut patet in sponsalibus.

¶ Ceteram huius conclusionis assertio licet sit verior, quia tamen dura esse videtur indiget suo grano salis, & contemperantiz, quia ut sit vera requiritur primo, quod adsit animus in promittente, dum promittit obligandi se ad mortale. Et sic inter promittendum, nisi adhibuerit iuramentum promissionis confirmatorium, vel scripturam ut pro more hominum contingit, sit ut non se censcant obligare ad culpam mortalem. Hinc tollitur scrupulorum multitudo. ¶ Igitur ex animo promittentis pendat confessor qualem habuerit animum se obligandi. Secundo limitatur in casu quo promittens promiserit notabiliter nocivum, multumq; difficile. Nam tunc non tenebitur ad eius impletionem sub reatu mortali.

¶ Tertio requiritur ut promissio simplex ad sui impletionem obliget, ut diximus, res non esse mutatas. Et tandem

*c. Nisi fide
siet r. sp. o-
pibus nos
stabit.
Liu. 3. dec.
lib. 3.*

*Cicero. 1. de
offic.*

tandem crediderim materiam furti mortalis omnem sufficientem non esse materiam promissionis obligantis ad culpam laetalem. Nam nemini dubium quin decem argenti sint sufficiens materia furti mortalis: sed promissio decem argenteorum non inducit obligationem culpae mortalis, bene tamen centum argenteorum promissio. Hoc autem habetur ex natura promissionis, consensuque recepto. Qui vero autumant sententiam contrariam Caetera tamen tenere, dicere habent necessario in violatione promissionis inesse non iniustitiam, sed mendacium, quod in re graui est mortalis culpa, & non ex genere.

¶ Quarta conclusio, qui dum aliquid promittit verbo tenus, animo, & intentione se obligandi caret, non fit reus in conscientia obligationis promissi. Haec conclusio patet, quia potissima vis obligandi innascitur ex intentione & quia dum volunt se obligatores reddere aliqui iuramenta simul cum promissione soliti sunt adhibere. Alii non se sentiunt aliqua obligatione ex simplici promissione deuinctos. Ideo ij quibus aliqua pollicitatio fit statim exigunt iuramentum promissionis confirmatorium.

Pollicitis diues quilibet esse potest. Alias parum se putant consequutos, quia alias pollicitus quilibet diues esse poterit. Nam nisi fulta fuerit iuramento cito variatur fides humana.

¶ Quinta conclusio, si quia promissor non praestaret effectum promissum, cum nulla ab eius impletione excusatus rationabili causa: sed possit praestare, si defectus impletionis promissi in magnum nocumentum alteri cedit: non solum ex eo, quod caret re promissa, sed quia deluditur in defectu promissionis, grauiusque offendet in propria fama, vel bonis, quia necesse est deperdere substantiam, fidemque, creditoribus frangere, quae sibi fides data, est violata: tunc non vacat culpa mortalem non impletisse promissionem. Vt si verbi gratia aduocatus pollicitus est patrocinari Petro in iudicio, atque ideo Petrus non sibi parauit alium patronum. Idem de me dico pollicenti medicari, cuius defectu intermoritur infirmus. Similiter si quis fidem fecit puellae de largiendis ei pro dote, qua ratione cognatus id agnoscens delit dotare illam: harum promissionum violatores peccant mortaliter, quia regula iuris est si tua culpa damnum

datum est iure te super hoc satisfacere oportet.

¶ Sexta conclusio, quando materia promissionis ea preponderat gravitate, ut quotiescunque in foro exteriori, iureque civili contra pollicitatorem huiusmodi intentaretur actio, reus promissi pronunciaretur, teneretur sub culpa mortali etiam si ad iudicium exterius non vocetur fidem suam promissionis implere. Ita Caiet. quia oritur tunc obligatio ex iustitia & in materia gravi.

d Caiet.
verbo Per
fidia.

¶ Sed scire cupiet lector quando iudex civilis ad impletionem promissionis in iudicio imperitum promissorem per suam sententiam cogere poterit? Iam lex. 3. ordinationum regaliu lib. 3. titulo 8. hanc propositam quaestionem ibi diffinit ubi in ultimis verbis concludit, precipimus obligationem promissionis, vel contractus, etiam sine stipulatione, & sine pacto, vel cum illis, etiam si contingat fieri inter absentes, ex quibus aliquatenus se quempiam alteri voluisse obligare innotescat, vigere suumque vigorem, valoremque sortiri, cuius legis extensus supra meminimus. Per hancque legem asseuerant Iuristae correctum esse ius civile, ubi cauebatur quod promissio non precedente stipulatione inualida esset.

¶ Sequitur corollarie ex praemissis, quod cum alter alteri pollicetur pro illo se preces ad Deum futurum scrupulo culpae mortalis talem pollicitationis violationem carere cum absit pollicenti intentio se ad mortale astringendi. Vnde consonum est prudentiae cum efflagitatur ab aliis de perfoluendis orationibus pro illis, sine animo nos obligandi de huiusmodi fidem eis facere.

¶ Praeterea quia vsu alicui euenire poterit ut haeritet an sufficiens forma promittendi sit, cum quis a me aliquid petit si respondeo faciam: an requiratur his verbis utatur promitto me facturum. Quastio est, cuius meminit Sotus ea qua breuiter se expedit, quia nec multum difficilis est, dicens simplicem assertionem futuri non esse semper promissionem, ideo si quis dicat faciam, id tantum exprimens quod in proposito habet, non subinde obligatur nisi in illo sensu proferat, quod est promitto facere. Ut si quis quidpiam petit a te, & respondes faciam. Alias si nihil aliud sit dicere faciam quam exprimere faciendi propositum: istud propositum postea facilius mutari poterit.

Qb. 3.

e De iust.
& iur. lib.
7. q. 2. art.
1.

¶ Pars F. L. Lopez. Inst. Consc. m ¶ Vrgen

Q^o. 4. ¶ Virgilius autem dubium hic exoritur an promissio quam apud te, sola mente homini facis, sit obligatoria. Et quod sit obligatoria, sunt aliqua argumenta non despicabilia probantia. Primum, quia voces sunt signa conceptui. si ergo vox obligat, id non est nisi ex vi conceptus ergo promissio mentalis magis obligat.

¶ Secundo, quia promissio mentalis cum sit locutio vera, non potest (si non impleatur) carere mendacio. Mendacium de sua intrinseca ratione peccatum est. Ergo promissio mentalis obligat ad sui impletionem, quia alioquin erit mendacium.

¶ Item quia quando quis proponit intra se largiri amico centum aureos adhuc nondum manet ligatus. Ergo mente adhibeat promitto tali amico indigenti centum aureos, aliquid obligationis ad precedentia adicit.

¶ Item quia si quis postquam promisit in mente dare centum, postea in mente talem promissionem mentalem iuramento mentali firmasset, iam illa promissio deum obligat ad solvendum promittentem, & non ratione iuramenti, quia iuramentum promissorium non obligat nisi virtute precedentis promissionis: ergo promissio precedentis mentalis obligabat.

¶ Quinto, si promittens heri intra se centum Petro non tam faceret promissionem dicens, ego tibi nunc aliquid promitto: sed tamen heri apud me hoc pollicitus sum, proinde an promissum acceptum habeas, tunc iste obligatus maneret: & non nisi virtute prioris promissionis: ergo prior promissio mentalis obligabat.

¶ Ultimo si surdo nihil audienti aliquis verbo aliquid promittat, similiter si in presentia unius dicat: ego tali absentis amico hoc promitto, promissio in conscientia videtur tenere quidquid sit de foro civili, ergo etiam si promissio fiat in mente, quæ est veluti promissio in absentia obligatoria erit.

Q^o. 5. ¶ Igitur pro resolutione questionis, dicit primo Sotus loco citato hoc dubium forte problema esse, stando in iure naturali, & in conscientia. Nam in foro exteriori manifestum est promissionem mentalem, imo neque omnem, quæ fit absentis, ligare, sed hoc quod addit Sotus scilicet omnem promissionem, quæ fit absentis non ligat in foro

In foro exteriori: iam ex lege citata ordinationum regularium falsum esse patet, quando qui promisit in absentia per testes, vel scripturam, vel aliter visus est voluisse se obligare idque sibi probatur.

¶ Sed tandem statuitur responsiva conclusio. Probabilius est promissionem quæ sola mente fit non obligare. Nam antequam alius resciverit potest rescindi, & mutari. Hæc est Soti de iustitia & iure libro septimo, quæstione secunda, articulo primo. Huic Divus Th.^s videtur accedere ubi ait quod promissio quæ ab homine fit homini, non possit fieri nisi per verba: & patet, nam obligatio est inter duos. Homo autem non loquitur homini nisi verbis, aut exteris signis. Ergo non valet alteri alter per promissionem mentalem se astringere vi obligatiua. Igitur cum sit institum naturæ hominum non aliter quàm per verba, vel signa suos significare conceptus, ante significatam promissionem: nulla videtur obligatio resultare. Huic conclusioni suffragatur frater Iosephus in suis floribus in materia de voto in principio, ubi ait, quod licet probabilis opinio sit, quæ tenet per solum actum interio-rem, promittentem aliquid homini, ad suam insinuadum mentem illi in conscientia constringi: ut si libuerit acceptare, acceptet: tamè oppositam opinionem quam asserit esse Divi Thomæ veriorem esse autumat, quia tanquam sola assertio est, & veluti merum propositum illa promissio mentalis: quare mutari potest, & tandem hinc concludit promissionem factam surdo, aut absenti non obligare, quia antequam alter acceptet: potest reuocari. ¶ Superaddit Iosephus, quod quia promissio facta homini est actus iustitiæ, ut promissor teneatur dare, requiritur, is cui fit promissio acceptet: velitque acceptare. Nam beneficium nunquam invito impenditur.

¶ Hinc Iosephus infert unum, quod non puto verum, ut supra dixi, scilicet quod quando fit promissio præsentis si taceat, donec acceptet, non videtur illi placere quod contra ius videtur, quia secundum ius in favorabilibus circumstantiis de præsentis pro consensu reputatur secundum regulam iuris, qui tacet consentire videtur, sed bene verum est quod adijcere Iosephus debuisset, scilicet quod si postea non acceptet, signum est talem promissionem contemnere

f. D. Tho.
art. 1. q. de
voto.

remnere, & à principio in eam non consensisse aut postea per deliberationem mutasse sententiam acceptandi promissum.

¶ Tandem aduertito cum Soto cōtractus, seu promissiones mutuas, do vt des, promitto vt promittas, non posse perfici, aut validari nisi per vtriusque partis verba, aut exteriora signa.

¶ Denique de promissionibus coactis loquendo an sint ipso iure irritæ aut an veniant cassandæ, iam diximus *g Sotus in 4. dist. 29. q. 1. art. 3.* ex mente Soti & etiam ex metu graui factas non esse ipso iure irritas: sed cassandas. ^h Sed hoc procedit in foro exteriori, sed in foro interiori, & in conscientia teneo vt *h cap. Ab pra tenyi cum Nauarro* promissiones in foro conscientie eatenus esse invalidas etiã per metum leuem factas, quatenus ille metus leuis fuit causa, sine qua non alicuius *bas. de his que vime ris/ve.* promissionis. ^k

¶ Insuper res vni donata iam primo eam acceptantem si cum effectu à donatē, vel promittente sit secundo donata, vel promissa, & cum effectu, secundo iam tradita in *k arg. eap. felicit. §. il lud. de pœ- nit. lib. 6.* cumque translata: valet ista traditio secundo facta, licet ad interessē maneat obnoxius donatō primo donatario, quod amiserit ille, eo quod re sibi donata & acceptata sine casu *nit. lib. 6.* si iusta fuerit priuatus. ^l

¶ Demum quia de promissionibus, legatis, donationibus, satis abunde dictum est, in reliquis ad Syluestrinam *bo simpli- ei fauore.* summam remitto lectorem, solum hanc regulam generalis *l. quoties de rei ven- dicat.* commendatam memoriæ esse volo, scilicet quod legatum in diem omnino incertum conditionale est, sicut etiam si fiat in euentum incertum, vt cum dicitur datus hoc Petro quando morieris. At verò legatum factum in diem omnino certum in se, licet sit incertus ratione subiecti non est conditionale, sed mortuo legante cedit legatario, aut eius heredi si post obitum legantis legatarius obierit mortem. Idem si relinquatur Titio quando morietur, quia certa est mors, post mortem legantis cedit legatum Titio.

¶ Legatarius præterea, cui legantur alimenta: legatur ei necessaria ad vitam, sed non necessaria ad disciplinam si sit extraneus præsertim. ¶ Ad hæc vxor inter filios heredes

hæredes relicta domina omnium bonorum, & usufructuaria habebit gubernationem domus & victum, & vestitum.

¶ Insuper res aliena si sit legata, legatarius in dubio probabit testatorem scisse rem illam fuisse alienam, ut pro se ab hærede ematur, vel extimatio sibi detur, ^m At si testator rem alienam relinquat extraneo ignoras esse alienam non valebit legatum. Secus est si rem alienam ignoranter reliquit personæ conjunctæ: cui tantundem reliquisset si hoc testator sciuisset; quia tunc hæres conjunctæ huic personæ dabit extimationem ⁿ & hæc prædicta sunt ut etiam supra memini me dixisse secundum ius canonicum: & in conscientia tenenda secundum communiter doctores, cõtra Panormit. ^o quia ista supradicta definitio fundatur in hoc quod voluntas testatoris seruanda est: quando scitur: aut probabiliter per coniecturas deprehenditur.

¶ Et postremo si res legata vendita est, vel impignorata à legante, nec post mutante voluntatem, quia noluit aliter disponere, tenetur hæres tunc rem illam emere, vel expignorare, & dare legatario vel saltem extimationem in conscientia; ^p sicut dictum est. ¶ Legata, autem debentur cum fructibus à tempore aditæ hæreditatis, id est, ex quo hæres hæreditatem ingressus est.

Que res legari possunt vel no. Inst. de legatis. §. no solum. C. de legatis. l. cum alienam. In cap. de testam. p Instit. de leg. §. si re suam. Hug. de Celso. ver. legatarij. versic. 80.

¶ De ludo, & an ludere ad quæstum sit peccatum mortale.

C A P. XXXI.

Cum omnes venas radicesque restitutionis rimemur: iam prodit se materia ludi, in qua quibus casibus ludo restitutionis nexibus innodetur venit explicandum: & materiam satis scitu necessariam, quia satis est in usu recepta, extricaturi. Primo quærimus an ludere ad quæstum sit peccatum mortale, & an causa principaliter quæstus ludi vacantes sint absolubiles in foro conscientia. Respondetur ergo ad quæstionem per subsequentes propositiones, quarum prima sit.

¶ Prima propositio, ludus ex natura sua licitus est. Imo si sit ratione moderatus virtus est: quæ à philosopho

m 3 dicta